

Tiit Riisalo
majandus- ja infotehnoloogiaminister
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
Tiit.Riisalo@mkm.ee

29.02.2024 nr 24-2

Koopia:
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (info@mkm.ee)
Kristina Jerjomina (Kristina.Jerjomina@mkm.ee)
Merike Koppel (Merike.Koppel@mkm.ee)

Eesti Vaimse Tervise ja Heaolu Koalitsiooni VATEK arvamus reklaamiseaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsusele

Lugupeetud Tiit Riisalo

VATEK on tutvunud reklaamiseaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse, sellele eelnenud kohtumiste protokollide ja töödokumendiga. Meie hinnangul ei ole väljatöötamiskavatsuse koostamisel lähtutud Riigikogu poolt heaks kiidetud õigusloomepoliitika põhialustest aastani 2030. Samuti pole väljatöötamiskavatsuses tõstatatud probleemid objektiivselt põhjendatud ning kaalutud ei ole lahendusvariante, mis oleks rahvatervise seisukohast olulisimad.

Hea õigusloome põhimõtete (õigusloomepoliitika põhialused aastani 2030) esimeses punktis on rõhutatud kodanike võrdset õigust õigusloomes kaasa rääkida. Antud väljatöötamiskavatsuse koostamisel on kaasamisega alustatud küll varakult, kuid

eelisseisus on olnud kitsas ring osapooli. Juba esimesest kohtumisest aprillis 2023 on loodud töögruppides osalenud mitmeliikmeliste esindustega – sh väliste advokaatide ja valitsussuhete konsultantidega – alkoholitootjate, reklaamimüüjate ning turundajate esindusorganisatsioonid. Rahvatervise eest seisvad vabaühendused kaasati kohtumistele septembris 2023 – viis kuud hiljem. Seejuures nähtub, et hiljem kaasatud osapoolte probleemipüstited ja ettepanekud ei ole jõudnud väljatöötamiskavatsuse avaldatud versiooni. Näiteks ei kaalu väljatöötamiskavatsus Karsklusliidu esindaja pakutud lahendust alkoholireklaam keelustada. Väljatöötamiskavatsusest on välja jäetud väiksemate alkoholitootjate – kes samuti kaasati protsessi alles septembrist – probleemipüstis alkohoolse joogiga sarnase alkoholivaba alternatiivi turundamise seaduslikkusest, mis nende hinnangul tekitab turul ebavõrdse olukorra suuremate tootjate kasuks. Samuti on jäetud välja toomata väiketootjate seisukoht, et eneseregulatsiooniga liitumine on nende liikmete jaoks liialt kulukas ning bürokraatlik.

Väljatöötamiskavatsuses tõstatatud probleemid on peamiselt tunnetuslikud ning üldjuhul puuduvad andmed, mis otseselt kinnitaks probleemi olemasolu. Nii seatakse kahtluse alla ka mitmete alkoholireklaami piirangute põhjendus ja asjakohasus ning sellest lähtuvalt pakutakse lahenduseks leevendusi seatud piirangutele. Samas põhinevad tänased alkoholireklaami piirangud uuringutel ja rahvusvahelisel praktikal ning neid on pidanud põhjendatuks ka Tallinna Halduskohus. Probleemipüstis, mille alusel piiranguid leevendada, peab tuginema oluliselt tugevamatele alustele, kui tootjate, turundajate ja reklaamimüüjate tunnetus. Toome siinkohal välja lõigu Tallinna Halduskohtu seisukohast (kohtulahend 3-18-2400):

RekS-is [§ 28] toodud piirangud on kehtestatud avalikes huvides rahvatervise kaitsmise eesmärgil. Arvestades Eesti ühiskonnas esinevat alkoholi liigtarbimist, on alkoholi tarbimise vähendamisele suunatud meetmete kohaldamine põhjendatud ja õigustavad alkoholi müügi ettevõtjate majandustegevusele piirangute seadmist. Tegemist ei ole ebaproportsionaalsete piirangutega.

Väljatöötamiskavatsus pakub tuvastatud probleemidele juhtiva lahendusvariandina turuosaliste eneseregulatsiooni. Sealjuures on lahenduse miinustena toodud välja, et rahvusvahelises kogemuses ei ole eneseregulatsioon olnud suuteline kaitsma haavatavaid sihtgrupe – näiteks lapsi. Samuti oleks pakutud kontseptsioonis eneseregulatsiooni reeglid turuosalistele vabatahtlikud; mitteliitunute üle peaks jätkuvalt järelevalvet teostama TTJA, luues seega kaks järelevalve eest vastutavat organisatsiooni ning oluliselt suurema bürokraatia- ja halduskoormuse. On mõistetamatu, kuidas väljatöötamiskavatsuses toodud argumendid ei olnud piisavaks aluseks antud lahendusvariandi välistamiseks. VATEK on kategooriliselt vastu reklaamivaldkonna reguleerimise ja järelevalve loovutamisele eraorganisatsioonile.

Soovitame tungivalt reklaamiseaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse probleemipüstitused üle vaadata ning enne jätkamist läbi viia uuringud ja analüüsid, hindamaks probleemide tegelikku ulatust. Alkoholireklaami piirangute muudatusi ei ole mõistlik ette võtta enne alkoholipoliitika rohelise raamatu uuendamist 2024. aastal. Täna tõstatatud probleemide lahendusvõimalusena tuleb tingimata kaaluda ka alkoholireklaami keelustamist, hasartmängureklaami keelustamist ning tervishoiuteenuste reklaami keelu säilitamist. Seesugune lähenemine seab esikohale rahvatervise, lahendab enamiku tõstatatud õigusselguse probleemidest ning vähendab oluliselt riigi ja turuosaliste halduskoormust.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ott Oja
tegevjuht, juhatuse liige
Eesti Vaimse Tervise ja Heaolu Koalitsioon VATEK